

TEATRU

TEATRU

TEATRU

TEATRU

Aurelia Vasilescu și Ionescu-Gion într-o scenă din piesa „Montserrat”.

MONTSERRAT

Montserrat este un tânăr ofițer, revoltat de modul sîngeros în care compatrioții săi reprimă mișcarea de eliberare a venezuelanilor aflați sub jugul coroanei spaniole. Drept care îl va încunoștința pe Simon de Bolivar (erou autentic, existent în istorie), căpetenia venezuelanilor, de cursa ce i-a fost pregătită de spanioli, dîndu-i astfel acestuia posibilitatea de a fugi, de a-și reorganiza armata și de a continua lupta. Întreaga lucrare dramatică a lui Emmanuel Roblès, „Montserrat”, se desfășoară în una din încăperile garnizoanei spaniole din Valencia și este consacrată încercărilor diabolice ale colonelului Izquierdo de a-l constrînge pe Montserrat să divulge ascunzătoarea lui Bolivar. Dar Montserrat nu va sufla nici un cuvînt, chiar dacă în fața lui, pentru a-l impresiona și a-l convinge să mărturisească, vor fi uciși șase oameni nevinovați. Neînfricatul ofițer spaniol va merge la moarte, cu credința nestrămutată în izbînda finală a eroului venezuelan.

Patetismul acestei piese, suflul ei eroic, caracterul personajelor principale, construite parcă din granit, ne îndreptățesc să conferim piesei calificativul de tragedie modernă.

Relatîndu-ne epopeea luptei pentru independență a poporului venezuelan de la începutul veacului trecut, Em. Roblès, scriitor de limbă franceză din Algeria, a proiectat o lumină neiertătoare și asupra actualei exploatare coloniale exercitate de metropole, după cum Arthur Miller, povestind întâmplări adevărate din secolul al XVII-lea, a denunțat totodată monstruoșitatea și intoleranța actualei societăți americane.

Discuțînd spectacolul Teatrului „C. Nottara” se pune deci, în primul rînd, întrebarea în ce măsură am regăsit în el atmosfera de înalt tragism a piesei, în ce măsură ne-a comunicat, prin intermediul acestei atmosfere, ideea majoră și profund actuală a operei lui Roblès. Regia (D.D. Neleanu) a înțeles că înfruntarea dintre Montserrat și Izquierdo reprezintă esențialul piesei și de aceea a așezat-o în centrul spectacolului, celelalte personaje alcătuiind un fel de fundal pe care se proiectează conflictul dintre protagoniștii principali. Prim-planul i-a servit însă numai lui Izquierdo (Gh. Ionescu-Gion). Rolul lui a fost astfel conceput de către regizor și actor, încît trăsătura fundamentală a colonelului spaniol — mîrșăvia — a fost reliefată printr-o gamă infinită de nuanțe. În interpretarea virtuoză a lui Ionescu-Gion, Izquierdo i se adresează fiecărui personaj altfel: el este cînd „generos”, cînd brutal, cînd insinuant, cînd fals-patriot, cînd scabros; fațetele lui multiple compun însă în cele din urmă un singur chip, însuflețit de o singură patimă: cea a nimicirii. Dacă lui Izquierdo-Ionescu-Gion i s-ar fi opus un Montserrat puternic, dominator, care chiar atunci cînd nu vorbește — și tăcerile lui sînt destul de numeroase — să ne țină încordat interesul pentru el, desigur că spectacolul ar fi arătat altfel. Ne-ar fi emoționat mult maimult, ne-ar fi copleșit poate prin fiorul lui tragic. Din păcate, însă, Montserrat (Iurie Darie) nu este decît un tânăr simpatic, cu o înfățișare plăcută. Atît. Lui Iurie Darie, de data aceasta rolul nu i-a covenit, ori n-a știut să se adapteze registrului grav al piesei.

Rezonanța acestui registru se amplifică o dată cu drama lui Montserrat, care devine tot mai puternică pe măsură ce ostacii nevinovați sînt uciși, unul cîte unul, de către Izquierdo. Foarte inegal — și nu e cazul să insistăm în puținele rînduri de față asupra acestui lucru — grupul celor șase prizonieri, acest fundal al piesei lui Roblès, a slujit doar parțial reliefării conflictului dramatic. De altfel, cuvîntul *parțial* l-am întrebunța și dacă

ni s-ar cere o caracterizare de ansamblu a spectacolului: atmosfera tragică a piesei ne-a fost redată doar parțial. Ne-a apărut evident, că pentru interpretarea la un nivel artistic superior a unei piese de factura celei a lui Roblès, sînt necesari *mai mulți* actori înzestrați cu o mare forță dramatică.

Montînd „Montserrat” și cu cîteva luni în urmă „Vrăjitoarele din Salem”, Teatrul „C. Nottara” a demonstrat totuși mai mult decît o inițiativă, a demonstrat că un teatru tînăr, cu resurse artistice mai puțin substanțiale, îndrăznește să atace lucrări dintre cele mai dificile ale repertoriului contemporan, să facă operă de pionierat într-un moment în care pe alte scene se mai joacă comedii ușoare sau piese ne semnificative.

M. RADNEY

CONSACRARE

E, desigur, pretențios și ineficace — dacă nu chiar imposibil — să încerci o ierarhizare a valorilor actoricești. A stabili, spre pildă, care dintre tinerii actori apăruiți în ultimii ani în peisajul nostru teatral este mai talentat ca ceilalți, ar fi aproape o aberație, dacă ne gîndim că individualitățile artistice sînt atît de variate și diferite între ele, încît a le compara ar egala naivei încercări a școlarului dintr-o înțila de a aduna creioane cu caiete.

Nu intenționăm deci să-i fixăm Ileanei Predescu de la Teatrul Municipal un loc anume, numerotat, pe scara acestor valori de care vorbeam. Dar nu vom ezita să afirmăm că personalitatea ei artistică are o anume amprentă care îi conferă originalitate și o distinge net de tinerii ei colegi. Ileana Predescu are o sensibilitate, o vibrație lăuntrică cu totul neobișnuite, și acestea dau rolurilor ei o sinceritate cuceritoare. Și totuși, personajele pe care le-a interpretat în ultimii ani pe scena Municipalului (în „Pădurea”, „Vasea Jeleznova”, „Arcul de triumf” etc.), fără a fi ceea ce se numește „roluri ingrate”, nu i-au înlesnit deplina afirmare a însușirilor ei actoricești, așa încît ea nu este cunoscută de spectatori în măsura cuvenită.

Și iată-o acum în „Învățătoarea” lui Brody Șandor. Pentru cei care nu o știu prea bine pe Ileana Predescu, crearea ei în Flora Toth a fost o revelație. Pentru cei ce-i urmăriseră atenți realizările actoricești de pînă acum, o confirmare și o deplină consacrare.

Flora Toth... O mică învățătoare trimisă, la sfîrșitul secolului trecut, într-un mărunt sat din pusta maghiară. Personajul a împrumutat de la Ileana Predescu fruntea largă, ochii ei luminoși, calzi, figura expresivă, iar acțiunea a luat de la eroină întreaga complexitate a firii ei bune și drepte, care va evolua, de-a lungul acțiunii și provocate de ea, în nesfîrșite și fine mișcări sufletești. Iată, ușa se deschide brusc și în atmosfera lîncedă din casa cantonului, în care timpul își pierduse dimensiunile reale și era socotit doar prin distanța dintre două mese copioase, pătrunde — asemenea unei brize proaspete — noua învățătoare a satului, Flora Toth: 22 de ani, o pelerină cu guler de catifea, iar în mîna, alături de un buchețel de flori de cîmp, o mică valiză săracioasă. Atîta tot. Dar Flora-Ileana Predescu începe să vorbească și totul învie în jurul ei: bătrînii ce jucau o ne-sfîrșită partidă de cărți, învățătorul Tuza ce-și rumega amărăciunea ratării lui, rumena Kato, cu măruntele ei pasiuni culinare... Ileana Predescu i-a dăruit Florei o ingenuitate și un entuziasm juvenil pline de farmec: se mișcă în odaia viitoare gazde ca la ea acasă, e volubilă și comunicativă, conversează cu pisica și o sărută pe Kato, e chiar puțin teribilistă în lipsa ei de respect pentru convențiile sociale. E prima Floră pe care o cunoaștem și care are ceva din nepăsarea inconștientă a tineretii.

Dar iată că din primul act chiar, aflăm registrul grav al personajului. Abia sosită, Flora trebuie să suporte asaltul erotic al notabilităților satului — pretorul, capelanul, fiul moșierului — și ea începe să-și arate fără reticente „colții” temperamentului și concepțiilor ei feministe și umanitare — temerare pentru epoca respectivă. Ileana Predescu a realizat atunci momente dintre cele mai puternice ale rolului: ea îi sfidează, cu o anume bravură ostentativă, conștientă, în numele demnității umane și a cinstei respinge propunerile jignitoare ale dirigentilor satului.

E o nouă Flora de astă dată, curajoasă, luptătoare — și în această ciocnire a ei cu lipsa de onestitate și perfidia celor din jur, Ileana Predescu îi va da învățătoarei nuanțele cele mai variate, de la revolta surdă, înăbușită (începutul discuțiilor în consiliul școlar), pînă la izbucnirea patimașă, dezlîntită, din finalul acestor discuții; de la ironia amară, cu care îi tratează pe bătrînii boieri Nagy, veniți s-o pețească, pînă la deznădăjduită respingere a propunerii lor.

Iată-o apoi pe Flora cea îndrăgostită, adolescenta sfioasă, fascinată de farmecul viril al lui Nagy-junior, dar și femeia pasionată, lucidă de proporțiile pasiunii ei, dar și de necesitatea înăbușirii acestuia. Actul ultim e actul în care Ileana Predescu dă măsură inteligenței și sensibilității ei scenice: meandrele sufletești ale Florei sînt urmărite, sînt trăite la maximă intensitate de către acțiunea, în așa fel încît ea transmite fiorul emoției întregii săli, cucerind-o: pe rînd jignită, lingusită, amenințată de bătrînii Nagy, care sînt îngroziiți de perspectivele căsătoriei fiului lor cu o învățătoare săracă de țară, ea ripostează, pe rînd, umilită, scribită, indignată, pentru a încheia cu renunțarea la dragostea ei, într-un subtil și colorat joc scenic.

La sfîrșitul piesei aplauzele se revarsă ca în sala unui concert, mulțumind orchestrei care a susținut partitura, dar mai ales instrumentului solist, ale cărui virtuozități au fost inegalabile.

Sanda FAUR

Ileana Predescu în rolul învățătoarei din piesa cu același nume.